

ሃይማኖት ፤ ፖለቲካ እና ግብረገብነት

መክብብ ማሞ (mekbma@yahoo.com)

ሰሞኑን በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤ/ክ የተፈጠረው ግርግር የብዙዎቻችንን ቀልብ የላበ መሆኑ ዕውቀት ነው። ወደ ግርግር በመግባት ዝርዝር ማብራሪያ ለመስጠት አልፏልም - የሙያው ብቃትም ሆነ ዕውቀት የለኝም። ሆኖም ግን በዚህ ጽሁፍ ለማተኮር የፈለኩት ፍትሕንና የሰብዓዊ መብትን በተመለከተ የሃይማኖት መሪዎች እስከምን ድረስ መሄድ ይጠበቅባቸዋል የሚለውን ነው።

እንኳን ገና የዴሞክራሲ ምንነት በሥርዓት ባልተለመደበት አገራችን ኢትዮጵያ ይቅርና በሰለጠኑትና የዴሞክራሲ ፋና ወጊ ነን በሚሉት ምዕራባውያን አገሮችም ውስጥ ሃይማኖት እና የሃይማኖት መሪዎች በፖለቲካና መንግሥት አስተዳደር ውስጥ ቁልፍ ሚና አላቸው። ይህ ልምድም ከጥንት ዘመን ጀምሮ ሲሰራበት የቆየ ሲሆን በተለይም በመካከለኛው ዘመን የካቶሊክ ቤ/ክ በአውሮፓ የነበሩትን መንግሥታት በቀጥታ የማዘዝ ሥልጣን ነበራት። ይህንን ሥልጣን ጳጳሱ በመጠቀም ነገሥታትን ይሾምና ይሽር እንደነበር ከታሪክ እንረዳለን። በ11ኛው ክፍለ ዘመን መጠናቀቂያ አካባቢ በጀርመኑ ንጉሥ ሔንሪ እና በሮማው ጳጳስ ግራጎሪ መካከል በተፈጠረው አለመግባባት ምክንያት «ንጉሡ የጳጳሱን ሥልጣን ተጋፍቷል» በሚል ከቤ/ክ በተወገደ ጊዜ እዚያው ሮም ድረስ ሄዶ ይቅርታ እንዲጠይቅ በተደረገበት ተጽዕኖ ምክንያት ወደዚያው ያቀናል። ሮም ከደረሰም በኋላ ሦስት ቀን ሙሉ በአውሮፓ ብርድና በረዶ እየተንገላታ የጳጳሱን ደጅ ከጠና በኋላ ነበር ይቅርታን ያገኘው። (አንዳንዶችም ባዶ እግሩን በረዶ ላይ ቆሞ ይቅርታን እንደጠየቀ ይናገራሉ።) በዘመናችንም በአውሮፓም (ራሺያን ጨምሮ) ሆነ ሰሜን አሜሪካ እንዲሁም ሌሎች አገሮች የሃይማኖት መሪዎች በመንግሥት አሰራር ላይ ተጽዕኖ የማድረግ ኃይል እንዳላቸው በተደጋጋሚ የሚስተዋል ተግባር ነው። ይህም ከግብረሰዶውያን «ጋብቻ» ጀምሮ እስከ ውርጃ ፣ የሞት ቅጣት ፣ ወዘተ ድረስ የህግ አወጣጥንም ሆነ ፖሊሲ ቀረጻን ወደሚፈልጉት አቅጣጫ ሲዘውሩት የሚስተዋል ነው።

ወደአገራችንም ስንመጣ ቤተክህነትና ቤተመንግሥት ለዘመናት የተሳሰረ ግንኙነት እንዳላቸው እንረዳለን። ነገሥታት ወደዙፋናቸው ሲወጡ በቤተክህነት አንጋሽነት ነበር ሥልጣናቸውን የሚረከቡት። የቤተክህነት መልካም ፈቃድና ድጋፍ የሌለው አጼ አልጋው አይረጋም ፣ የግዛት ዘመኑም አይረዘምም። ይህም በአጼ ቴዎድሮስ ዘመን የታየ ሲሆን ንጉሡ ተግባራዊ ማድረግ የጀመሩትን አዲስ የመንግሥት መዋቅርና የቤ/ክ አስተዳደር በመቃወም የቤተክህነት መሪዎች ቁልፍ ሚና ተጫውተዋል። ይኸው የቤተክህነት የበላይነት እስከ አጼ ኃይለሥላሴ ዘመን መንግሥት የዘለቀ መሆኑ የብዙዎቻችን የቅርብ ጊዜ ትዝታ ነው። ሆኖም ግን ኢትዮጵያ ከአጼ ሥርዓት ተላቃ ወታደራዊው ደርግ ሥልጣኑን በተረከበ ጊዜ በቤተመንግሥትና በቤተክህነት መካከል የነበረው ግንኙነት መልኩን በመቀየር ቤተክህነት ቀጥታ የሥርዓቱ ተገዢ እና አስፈጻሚ መሆን ጀመረች። በዚህም ምክንያት ደርግ ቤተክህነትን በእጁ በማስገባቱ ለዓመታት ያሻውን ሲያደርግ ፣ ሲያስር ፣ ሲገድል ወዘተ ከቤተክህነት በኩል የተሰነዘረበት ምንም ዓይነት ጠንካራ ተቃውሞ አልነበረም። እንደ ሰማዕቱና ጀግናው አቡነ ጴጥሮስ «ውጉዝ ከመአርዮስ . . » በማለት በድፍረት ያወገዘው የሃይማኖት አባት ባለመኖሩ በወዲ ዜናዊ ዘመንም ይኸው ወኔ ቢስነት ሊቀጥል ችሏል። ለዓብነት ለመጥቀስ ያህልም ከምርጫ 97 በኋላ የአግዓዚ ሠራዊት አልሞ ተኳሾች ንጹሃንን ግንባራቸውንና ደረታቸውን በጥይት እየበሱ ሲገድሉ በኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙት ዋና ዋና ሃይማኖቶች - የክርስትናና (የኦርቶዶክስ ተዋህዶና ሁሉንም ፕሮቴስታንቶችን ጨምሮ) የእስልምና ሃይማኖት መሪዎች መካከል በድፍረት ወጥቶ ይህንን ኢሰብዓዊ ድርጊት የተቃወመ አልነበረም።¹ አሁንም እየተደረገ ስላለው አፈና፣ ግድያና የሰብዓዊ መብት ረገጣ ከየትኛውም የሃይማኖት አባቶች በኩል የሚሰማ ምንም ነገር አለመኖሩ የሃይማኖት መሪዎች የሞራል ዝቅጠት ጉልህ ማስረጃ ነው።

¹ ለዓብነት ያህል የካቶሊክ ቤ/ክ በወቅቱ አጭር መግለጫ በማውጣት የዜጎችን ደም መፍሰስ ሃይማኖቱ እንደማይቀበለውና በመንግሥትና በተቃዋሚ ፓርቲዎች መካከል ሰላም እንዲወርድ ተማጽዕኖ ማድረግን አስታውሳለሁ።

የሮማው ሊቀጳጳስ ቤኔዲክት ከሶስት ሳምንት በፊት ያወጡት ባለ 50 ገጽ ሰርኩላር (Papal Encyclical) ነበር። ይህ ሰርኩላር «በጎነት በእውነት» (CARITAS IN VERITATE) ተብሎ የተሰየመ ሲሆን በጽሁፉም ላይ ስለ ፍቅር (በጎነት) ሲናገሩ «ፍቅር ሰዎችን ስለፍትህና ሰላም በድፍረትና በጽናት እንዲቆሙ የሚያደርጋቸው ልዩ ኃይል ነው» ይላሉ። ሲቀጥሉም ይህ ፍቅር ሰዎችን ከፈጣሪቸው ጋር በማስተሳሰር ከቤተሰቦቻቸው ፣ ከወዳጆቻቸው እና ከሚጎዳኙት ቡድን ጋር በደቂቅ (micro) ደረጃ የሚያስተሳስራቸው ብቻ ሳይሆን በማህበራዊ ፣ ኢኮኖሚና ፖለቲካ ጉዳዮች ላይ በልሂቅ (macro) ደረጃም የሚያስተሳስራቸው እንደሆነ ይጠቅሳሉ። «እውነት የሌለበት ፍቅር ወደ ስሜታዊነት አዘቅት የወረደ ከመሆን ያለፈ ብቻ ሳይሆን ባዶም ነው። እውነት በሌለበት ባሕል ውስጥ ፍቅር ለሞት የሚያደርስ አደጋን ይጋፈጣል» በማለት የፍቅርንና የእውነትን (ሃቅ) ግንኙነት ጽሁፉ ካስረዳ በኋላ በማስከተልም ሲቀጥል ዓለማችን አንድ እየሆነች ባለችበት ባሁኑ ጊዜ ለሰዎች ዕድገት «ልዩ አትኩሮት ሊሰጣቸው ከሚገባቸው ነገሮች መካከል አንዱ ፍትህ» እንደሆነ የሚገልጽ ሲሆን «ፍትህ ደግሞ ፍትህን እንደሚሻ» ያስረዳል። ይህም በፍትህ ውስጥ ያለ ፍቅር «የሰዎችን ህጋዊ መብት ማወቅና ማክበርን እንደሚጠቀልል እና በዚህች ምድር ላይ የሚገኝ ማናኛውንም አገር በሕግና በፍትህ ለመገንባት ጥረት እንደሚያደርግ» ጽሁፉ ያብራራል።

ይህንን ሃሳብ ይዘን አሁን አገራችን ወዳለችበት ሁኔታ ስንመጣ የአገራችን ሕዝብ በአሁኑ ጊዜ ይህ ነው በማይባል የሰብዓዊ መብት ረገጣ እና ፍትሕ አልባነት ውስጥ እንዳለ በየቀኑ የምንሰማው እውነታ ነው። ከእነዚህ ሰለባዎች መካከል አንዱ ወ/ት ብርቱካን ሚደቅሳ ለዓብነት የምትጠቀስ ናት። ይህች የሰላማዊ ትግል መሪና የሕግ ተገዢ ሌላ አሳዳጊ ወላጅ ከሌላት ልጇና ጧሪ ከሌላቸው እናቷ ተለይታ ለወራት በእስር ስትማቅቅ «እየተፈጸመ ያለው ነገር ተገቢ አይደለም» ብሎ የተቃወሞ ድምፁን ያሰማ የየትኛውም ሃይማኖት አባት (መሪ) አለመኖሩ የሃይማኖት መሪዎቻችንን ምን ያህል በፍርሃት የተተበተቡና ሞራላቸው ምን ያህል የላሸቀ መሆኑን በግልጽ የሚያሳይ ነው። ይህንን ኢሰብዓዊ ተግባር መቃወም አንዳንዶቹ «በመንግሥት (በፖለቲካ) ሥራ ውስጥ እኛ መግባት አንችልም» በማለት ከንቱ ምክንያት በመስጠት ለማሳመን እንደሚሞክሩት ሳይሆን ፈሪና ለሥርዓቱ ሰጥ ለጥ ብለው መገዛታቸውን የሚያሳዩበት ጉልህ ማስረጃ ነው። ይህንንም በማድረጋቸው ምዕመኖቻቸውንና ተከታዮቻቸውንም እንዲሁ በፍርሃት አፋቸውን ለጉመው እንዲገዙ እያደረጉ መሆናቸውን ሳይረዱት የሚቀሩ አይመስለኝም።²

ኅብረተሰብ የሚመራበት የሞራል (ግብረገብ) እና የፍትህ መመሪያ በአብዛኛው ምንጩ ሃይማኖት ነው። ሆኖም ግን አሁን ባገራችን ባሉት ዋናዎና ሃይማኖቶች ውስጥ ያሉ መሪዎች ለጥቅም የተገዙና እርስ በርሳቸው በዘር ፣ በጎሳ ወዘተ ተከፋፍለው እየተፋለሙ ባሉበት ወቅት በእነዚህ የሃይማኖት መሪዎች መካከል የታጣውን እውነትን ፣ መከባበርን ፣ ሃቅኝነትን ፣ ወኔ ሙሉነትንና የዓላማ ጽናትን ከፖለቲካ መሪዎቻችን መጠበቅ ከንቱነት ነው። የሁለቱንም አካሄድ በአሁኑ ወቅት በግልጽ እያየነው ያለ ነው። የሃይማኖት መሪዎች ለእውነት ፣ ለሃቅ እና ለፍትሕ ሲቆሙ በማይታይበት ሁኔታ ላይ ሕዝብ ከከንፈር ያላለፈ «ፍቅር» ማሳየቱ ለምን ይገርመናል? ይህ ፍቅር አልባነት ባደነትን እና ወኔበስነትን ከማስፋፋቱ ባሻገር የራስን ጥቅም የማሳደድ ጭፍን አመለካከት ውስጥ የሚጥል ሲሆን ለሃቅና ለፍትህ የሚቆሙ ሰዎችን እንደ ሞኝና አለስተዋይ ወደመቁጠር እንደሚዘቅጥ እሙን ነው። ህዝብ ከሃይማኖት መሪዎቹ ግብረገብነትን እና ለሃቅ መቆምን ካልተማረና ይህንንም ደግሞ በፋና ወጊነት የሚያሳየውና መሪ ካላየ ቀስ በቀስ የአንድ አገር ህልውና ወደማክተሙ መሄዱ አይቀሬ ነው። በእንደዚህ ሁኔታ ውስጥ የሚገኝ ሕዝብም «ፍትሕ ይገባኛል ፣ የሰብዓዊ መብቱ ሊከበር ይገባዋል» ብሎ ለመብቱ ለመቆም ገና ረጅም ጉዞ ይቀረዋል። ስለዚህም ታላቁ መጽሐፍ እንደሚለው (ሚክ. 7:4 እና 6:8) ከመካከላችን ያለው «እጅግ ጨዋና ታማኝ የተባለው ሰው ከአሜካላና ከኩርንችት በማይሻልበት» ዘመን የሃይማኖት መሪዎቻችን «ፍርድን ያደርጉ ዘንድ እና ምሕረትን ይወዱ ዘንድ» እንዲሁም ስለ እውነትና ስለ ፍትሕ እንደ አቡነ ጴጥሮስ በድፍረት ይቆሙ ዘንድ ሕዝብ ይጠብቅባቸዋል።

² እዚህ ላይ ይህንን የምናገረው ስለ ሁሉም የክርስትና (የኦርቶዶክስ ተዋህዶ ፣ የካቶሊክና ሁሉንም የፕሮቴስታንት ሃይማኖቶችን ጭምር) እንዲሁም የእስልምና የሃይማኖት እንደሆነ እንዲስተዋልልኝ እፈልጋለሁ።